

Szembenézni önmagunkkal

Az Utak és útvesztők c. könyvet olvasva

Attila, Álmos, Árpád, Géza fejedelmek viszonyát főtársaikhoz csak sejthetjük. Vajk fejedelmünk viszonyát Asztrikhoz már ismerjük: Asztrik, az esztergomi érsek koronázta királlyá Vajkot. Keresztény főpapokból lett a magyar királyság első rendje. Töretlen volt e kapcsolat IV. Károly megkoronázásáig (1916). Majd Horthy felsőházában továbbra is ott ültek a püspökök. És Rákosi Mátyás is mindent megtett azért, hogy e püspökök támogassák uralmát. Mindszenty nem volt hajlandó támogatni őt, s elkezdődött hazánkban ezer esztendő után az egyház üldözése (1948). Ennek az üldözésnek elvileg két szakasza van: egyházüldözés és Jézus-üldözés.

Az egyházüldözés elvileg lezárul, amikor az állam kivívja, hogy a püspökök támogassák őt. Ennek fázisai: '50 nyarán Rákosi közel ezer szerzetest internál, és ennek hatására hierarchiánk hajlandó tárgyalni vele. 1950. augusztus végén megszületik a magyar hierarchia, Grósz kalocsai érsek és a magyar állam között a megegyezés: visszakapunk nyolc iskolát. Róma üzen a püspököknek: Nem volt jogotok megegyezni, arra csak a Vatikán van joga. Az utána következő másfél évtizedben közös nevezőre kerülnek a békepapok (1949) és püspökeink. Betetőzi a folyamatot, hogy 1964 szeptemberében létrejön a részleges megállapodás a magyar állam és a Vatikán között, amelynek már joga is van megállapodni. Ezzel a Vatikán helyreállítja az állam és az egyház közti, Konstantinnal kezdődött több mint másfélezer éves hagyományt, a trón és az oltár szövetségét. A tényleges kibontakozás legfőbb

akadálya Mindszenty. Kényszerítik, hogy elhagyja az országot (1971), s halála után Róma kinevezi Esztergom érsekének az állam jelöltjét, Lékai Lászlót (1976). A rá következő évben szabadul Lénárd Ödön, aki 1948-tól megszakításokkal 18 évet tölt börtönben. Ezzel lezárul az egyházüldözési szakasz.

Az egyházüldözés és a Jézus-üldözés között jelentős a különbség. Az egyház Konstantin óta mind a mai napig a trón és az oltár szövetsége elvének alapján áll. Jézus nem. Ő nem kötött szövetséget Kaifással, Pilátussal, Heródesssel. Az egyház sem kötött jó kétszázötven éven keresztül, bár Pál már 58-ban megírja: aki ellenszegül a hatalomnak, az Isten rendelkezésére áll ellen. Közel három századon keresztül ellenszegülünk. Aztán abbahagyjuk. A Mindszenty-féle ellenszegülést maga a Vatikán állítja le.

Akik még ezután is ellenszegülnek, nemcsak népköztársaságunknak, de egyházunknak is ellenségei. Tisztában vannak ezzel azok, akik '64 után is ellenszegülnek. Azok is, akik az egyház nevében abbahagyják '64 előtt vagy után az ellenszegülést: a Párttal karöltve védekeznek az ellenszegülők ellen. A Párt is tisztában van ezzel. Meg is írja '76-ban Lékainak, hogy az ellenszegülők már nem is annyira Párt ellenségei, hanem az egyházé. S Lékai munkába fog, hogy kiiktassa az egyház életéből az ellenszegülőket.

Ennek következtében egyház és állam viszonya a '45 utáni évtizedekben tarka képet nyújt. Vannak, akik kezdettől fogva nem szegültek ellene az államnak: a békepapok. Vannak, akik kezdetben ellenszegültek, aztán folyamatosan felzárkóztak a békepapokhoz. Az állam minden tőle teltet meg a felzárkózás érdekében, s a Vatikán is minden lehetségest megtett ennek érdekében keleti politikája jegyében.

S amikor Lékai '82-ben Nagymaroson kijelenti, hogy kikkel nem hajlandó együtt misézni, már csak a Bokor papjai csatlakoznak a miséséből kizártak közé, s egyetlen árva regnumi pap, Keglevich István.

S mindazok a papi személyek, akik e dátum után pozícióba kerülnek egyházunkban, csak az ellen nem szegülők közül kerülhetnek ki. S ez így marad '89 után is. Csak azok jutnak pozícióba, akik legkésőbb Lékai hatalomba kerüléséig megértik, hogy egyházunkban nincs helye a hatalommal ellenszegülésnek. Ennek következtében egyházunk kényes helyzetbe kerül, amikor meg akarjuk vonni az elmúlt félszázad mérlegét. Ellenállunk? Igen és nem. S a Történeti Hivatal azoknak az egyházi személyeknek államtól beszervezett voltát teríti, akiket csak akarja.

Az *Utak és útvesztők* egyik záró mondata: *Lékai halálát követően valamilyen oknál fogva Paskai Lászlót nevezte ki a Vatikán az esztergomi érseki székre.* Megtoldható ez a mondat. Paskai László után a Vatikán valamilyen oknál fogva az esztergomi érseki székre...

Ilyesfajta könyv megjelent már 1990-ben is, és jóval nagyobb terjedelemben: Havasy Gyula tollából, *A magyar katolikusok szenvedései 1944-1989* címmel. Nem kerülhetett bele az egyházi könyvtérbe. A mostani már kapható a Bencés Kiadónál. Mi a szerepük az ilyen könyveknek? Annak a megmutatása, hogy lehet Jézust útját járni, de csak egy darabig? Jézusnak három évig, az ősegyháznak két és fél századon keresztül, a magyar egyháznak pedig meddig? Lecsengenek ezek a törekvések? Marad a tört vér fekete folt? Lehet megalkuvás nélkül járni Jézus útját? Szükségképpen, hogy előbb-utóbb megunjunk az oroszlánokkal birkózást, a másodrendű állampolgárság és egyházpolgárság státusát? Valamilyen oknál fogva előbb-utóbb abbahagyjuk? S századokon keresztül csak bűvópatakként mehet tovább a három esztendő példája, s a jézusi rendből csak egyházi rend lehet?

Ki nem tudja, hogy az történt hazánkban e félszázad alatt, ami történt? Csak az, aki nem akarja. Van még, aki akarja? Az *Utak...* szerzői bizonyára akarják.

Bulányi György

Forrás: Koinónia, 2007. január

